

OSMO TIILILÄN TEOLOGIAA II

Väinö Hotti

Teh.Vhn.

(nettikuva)

Tietoja

Kuvaus

Osmo Antero Tiililä toimi Helsingin yliopiston dogmatiikan professorina 1939–1967. Hän oli paitsi professori ja tutkija myös tuottelias kirjoittaja ja suosittu kristillinen puhuja, joka kokosi suuret kuulijajoukot. Hänen kiinnostuksensa tutkijana suuntautui erityisesti herätysliikkeisiin. [Wikipedia](#)

Syntyi: 3. maaliskuuta 1904, [Tampere](#)

Kuoli: 16. joulukuuta 1972 [Helsinki](#)

Kirjat: [Elämäni ja kirjani](#), [Syvällä kulkee väkevä virta: valitut runot](#), [Antti J. Pietilä: kiistelty kirkonmies](#)

Timo Junkkaala, Osmo Tiililä - protestantti (PerusSanoma Oy 2004, s.828).

Lukijalle

*”Tiililä oli itse sellainen, että hän pystyi puhumaan yhtä hyvin kirkkokansalle kuin ammattiteologeillekin. Hän oli kokonaisen pappissukupolven arvostettu opettaja, mutta kokosi parhaina vuosinaan myös kirkot ja kokousssalit täyteen tavallista kansaa. Olen koettanut yhdistää nämä kaksi puolta. Yhtäältä tämä kirja on historiallisiin lähteisiin perustuva ja **tieteelliset kriteerit täyttävä tutkimus**. Toisaalta pyrkimyksenä on ollut kirjoittaa elämäkerta, jonka kuka tahansa voi lukea ja jossa kohdehenkilön kiin-nostavia vaiheita ei kätketä munkkilatinaan (emt.s.9).*

”Minulta on kysytty, mikä olisi Tiililän sanoma meidän aikanamme. Mitä hän sanoisi niille, jotka nyt miettivät, pitäisikö erota kirkosta? Eroaisiko hän itse, jos ei olisi sitä jo tehnyt? Historian tutkimus ei vastaa tällaisiin kysymyksiin. Mutta mikään ei estä pohtimasta niitä kirjan äärellä” (11).

*”Monilta olennaisilta osiltaan Tiililän julistus pysyi samana vuosikymmenestä toiseen. Siksi voisi kai sanoa, että **jos hän eläisi nyt, hän julistaisi samaan tapaan kuin teki aikanaan. Parhaiten hänen perintöään vaalitaan niin, että otetaan Jumalan sana todesta ja pidetään siitä kiinni, vaikka jouduttaisiin kulkemaan vastavirtaan**”(11).*

1. LAPSUUS JA NUORUUS

Osmo Tiililän isä Kalle eli Kaarlo Tiililä (1864-1936) oli Tampereen suomalaisen yhteiskoulun rehtori, kunnioitettu ja arvostettu koulumies ja muutenkin merkittävä vaikuttaja paikkakunnalla. Tiililän suku oli Pälkäneeltä ja saanut nimensä Onkkaalan kylässä sijaitsevasta Tiililän, alkuaan Tihilän talosta.

”Kaarlo Tiililä oli syntynyt aviottomana lapsena ja kasvanut ilman isää. Hänen äitinsä oli Maijastina Leonardintytär (1823-1901), Tiililän isännän Heikki Antinpojan (1806-1855) toinen vaimo. Heikki ja Maijastina saivat seitsemän lasta, joista peräti viisi kuoli pieninä. Leskeksi jäänyt Maijastina sai myöhemmin vielä yhden lapsen, Kaarlon, joka merkittiin kirkonkirjoihin Kalle Heikinpoika Tiililäksi. Isä ei siis kuitenkaan voinut olla Heikki, joka oli kuollut jo aikaisemmin. Oikean isän kerrotaan olleen venäläinen tai ukrainalainen sotilas, joka oli majoitettu Tiililän taloon sotaväen ollessa sijoitettuna Pälkäneelle” (13).

”Isän suonissa virtasi ulkomaista verta. On vaikea tietää, millainen ongelma avioton syntyperä oli Kaarlo Tiililälle. Asia näyttää olleen arka, sillä kotona siitä ei puhuttu. Osmo kertoo muistelmissaan, että hän oli kuullut asiasta isänsä Iida-sisarelta ja Pälkäneen kirkkoherralta Kaarlo Varmavuorelta” (19).

Lapsenuskosta herätykseen ja uskonratkaisuun

Lapsenusko

”En luule milloinkaan tietoisesti hylänneeni lapsen uskoa.”...(36).

”Vaikka Tiililä muisteli, ettei hän koskaan ollut tietoisesti hylännyt lapsen uskoaan, hän totesi, että iltarukous oli hänelle vain tapa eikä ilmaus elävästä uskosta. Saadut vaikutteet eivät kuitenkaan jääneet ilman merkitystä, sillä Osmo muisteli myöhemmin: ”Olin pikkupoikanakin aina hengessäni uskovien ihmisten puolella, jos jouduin kuulemaan väittelyä tai pilkkaa” (36-37).

”Tiililän viimeisen luokan uskonnon kokeista on tallella vastaus kysymykseen Vanhurskauttaminen ja pyhitys.

”Niillä tarkoitetaan Pyhän Hengen armotyötä ihmisessä sen jälkeen, kun Jumala on ensin kutsunut ihmistä. Kun ihminen on ottanut kutsun vastaan, tapahtuu hänessä vanhurskauttamisessa mielenmuutos, jossa hän kääntyy pois entisestä syntisestä elämästä ja omistaa Jumalan rakkauden. Pyhitys on seuraava aste mielenmuutoksen jälkeen. Se on jumalallinen armotyö, jossa Pyhä Henki kehittää uutta ihmistä. Hän syventää ihmisen itse- ja Jumalantuntoa ja saattaa hänet toimimaan Jumalan hengen mukaan, hyviä töitä tekemällä. Pyhityksessä ihminen kehittyy Jumalan kuvan kaltaisuutta kohti.”

Opettaja antoi vastauksesta neljä pistettä kuudesta mahdollisesta” (49).

Papin kouluun ilman teologista perhetaustaa

*”Oli tietysti jo aikaa siitä, kun enemmistö teologian opiskelijoista oli papin poikia ja opiskelijoita tuli toki myös perinteisten hengellisten liikkeiden ulkopuolelta. Mutta edelleen saattoi siis toisenlaiselta taustalta tullut kokea itsensä teologiseen tiedekuntaan tullessaan vieraaksi. **Tiililä piti itseään jotenkin ulkopuolisena niiden joukossa, joiden kotitausta paremmin tuki pappiskutsumusta.** Huolimatta siitä, että oma hengellinen vakaumus oli vahvistunut ja selkiytynyt, hän koki, ettei hänellä ollut tukena sellaista hengellistä perintöä, jonka papin poikana tai hengellisten liikkeiden kasvattina olisi saanut” (52).*

”Vierauden ja ulkopuolisuuden tuntu, jota Tiililä teologiseen hakeutuessaan koki, oli siis eräässä mielessä aiheeton. Hänen kaltaisiaan perinteisten herätysliikkeiden alueiden ulkopuolelta tulevia ja uudemman evankelioivan herätyskristillisyyden koskettamia oli tiedekuntaan tulossa runsaasti” (52).

Isä vastusti ja äiti iloitsi

”Kaarlo Tiililä jakoi sivistyneistön pariin levinneen ajatuksen, ettei teologialla ja kirkolla ollut hyvää tulevaisuutta edessään. Osmo arveli isän yhdistäneen asian ”siihen 1880-luvulta peräisin olevaan kulttuuritaisteluun, jossa papisto meidän maassamme oli monella tavalla joutunut mustatuksi

ja jonka seurauksia vielä elävästi tunnettiin vuosisatamme ensi kymmenillä". "Isä kaiketi ajatteli elämän kuluvan hukkaan, jos se omistettiin häviävälle asialle." Kaarlo Tiililä näyttää samaistuneen ajatukseen, jonka mukaan tiede on syrjäyttämässä uskonnon ja siksi kirkko ja kristillisyyks olivat parhaat päivänsä nähneet" (52).

"Mutta kun sitten päättävästi lähdin teologiseen tiedekuntaan, tuli ikään kuin äänetön epäsopu välillemme" (53).

"Pohtiessaan myöhemmin uravalintansa motiiveja Tiililä totesi, että "perimmäisenä motiivina oli - mikäli asian nyt käsitän noita vuosia muistellessani - **ajatus, että tehokkain tapa elämän antamiseksi Jumalan palvelukseen oli sen ulkonainenkin järjestely yhden asian elämäksi.**" Kysymys ei siis ollut ensi sijassa siitä, mikä ala kiinnosti tai mistä sai leipänsä, vaan hengellisestä kutsumuksesta, jota ajan henki ja isän vastustus eivät lannistaneet. Oli kysymys "elämän antamisesta Jumalan palvelukseen" niin että se myös elämäntehtävän ja ammatin osalta tulisi "yhden asian elämäksi" (53-54).

2. OPISKELUAIKA

"Puukko (Antti Filemon) oli Tiililän mukaan mitä valloittavin, ystävällinen, huumorintajuinen ja miellyttävä...Puukko oli Tiililän mukaan kuitenkin **enemmän filosofi kuin teologi.** Myöhemmin Tiililä arvioi, ettei Puukon vaikutus eksegetikkaan ollut pelkästään positiivinen. Hän ei Tiililän mukaan tajunnut Jumalan sanan hengellistä sisintä vaan jäi historialliseen selitykseen ja Raamatun eettiseen sanomaan" (58).

Tavalliset professorit - ja Pietilä

"Tiililää liikutti hänen (**Lauri Ingman**) uskollisuutensa pienten hyväksi: hän piti **vielä professorinakin pyhäkoulua**" (61).

"Ruuthin luennoissa oli eloa ja räiskettä, jonkin verran tankkaamista, kun sanoja ei tahtonut löytyä, mutta paljon mielenkiintoista asiaa." Tiililä lainasi Ilmari Salomiehen luonnehdintaa Ruuthin luennoista: **kaivo on syvä ja vesi on kirkasta, mutta vintturilaitteet vähän heikonpuoleiset**" (61).

*”Ruuthilla ja Hjeltillä oli molemmilla tenteissä sellainen tapa, että jos opiskelija ei jotakin tiennyt, niin ”lähdettiin kaivautumaan juuri siihen yhä syvemmälle ja syvemmälle, **niin että miehen koko avuttomuus paljastui perusteellisesti**” (61).*

*”Aivan oma lukunsa oli Antti J. Pietilä, kiivas ja kiistelty, särmikäs ja oikukas, mutta samalla erittäin kiintoisa luennoitsija...**Pietilää ei voinut sijoittaa mihinkään teologiseen koulukuntaan...**Pietilä oli Tiililän mukaan ”eräänlainen yksikseen kulkija”, mutta hänen vaikutuksensa kosketti monia. ”Pietiläläistä rintamaa ei koskaan syntynyt, mutta kipinöitä on lennellyt.*

*”Pietilän tausta oli Oulun seudun lestadiolaisuudessa, mistä Tiililän mukaan johtui, ”ettei häntä koskaan tavattu seurakunnan uskonvakau-
musta repivien miesten riveissä”. Silti hänessä ”asui myös alati levoton tutkijan henki, jopa tietty liberaalisuuskin, mistä on selviä merkkejä hänen tuotannossaan”. Hän arvosti beakiläisyyttä ja Gustaf Johanssonia, mutta ei yhtynyt näiden raamattunäkemykseen” (61).*

*”Kiinnostusta lisäsi se, että Pietilän ympärillä käytiin jatkuvasti monenlaista polemiikkaa. **Hänen hampaisiinsa joutuivat vuorollaan oikeastaan kaikki sekä kirkossa että tiedekunnassa.***

Pietilää ei Tiililän mukaan voinut sanoa hienotunteiseksi eikä hän tehnyt eroa henkilöiden ja asioiden välillä. Kun asiat riitelivät, riitelivät henkilötkin, ”sillä ainahan oli joku, joka sitä asiaa ajoi”. Opiskelijoille tuli se käsitys, että Pietilä oli itse täysin vakuuttunut omien kantojensa oikeutuksesta. Hän puhui suoraan, arkailematta ja julkisesti...

”Häntä tuskin voidaan sijoittaa mihinkään tuon ajan teologiseen koulukuntaan, eikä hänellä tietääkseni ollut ainakaan sanottavammin läheisiä suhteita kehenkään toiseen aikansa eturivin teologiin” (62).

”Millainen Pietilä itse sitten oli puhujana? Tiililän mukaan ”vähäläntä olemus”, ”tapa lukea osaksi paperista” ja ”vaikeatajuinen sanonta” eivät olleet omiaan keräämään suuria kuulijajoukkoja. Mutta vastapainona olivat ”sanonnallinen tuoreus ja taito”, ”perusteltu asiasisällys”,

"vetoaminen kuulijan ymmärrykseen" ja "kohtikäyvä, herättävä ote" (73).

"Tiililän mukaan Pietilä oli professoreista ainoa, joka yritti neuvoa ja opastaa opiskelijoita kirjallisissa töissä ja joka myös huolellisesti paneutui tuotettuihin teksteihin" (70).

"Opiskelijoiden kesken puhuttiin teologeista, joilla oli niin kiire 'sieluja pelastamaan', että pitivät aikansa opintoja vain välttämättömänä pahana. Tiililän mukaan sanonta sopi häneen (Antti J. Pietilä), sillä hänen aikansa kului vain osaksi 'välttämättömän pahan' ääressä, kun illat menivät pääasiassa kristillisessä ylioppilastyössä" (68).

Erilaiset veljekset

*"Tampereen seudulta teologian opintoihin suuntautuneiden tausta oli yleisimminkin kuin vain Tiililällä pääosin Luterilaiseen rukoushuoneeseen keskittyneessä **herätyskristillisyydessä**"* (63).

"Kimmo oli isän mukaan "tanssin ja leikin riehuva johtomies", Osmo taas "paikallaanistuja, haaveilevat silmät ylösluotuina" tai "vakavan näköinen, lukee paljo, puhuu paljo ja nukkuu huonosti." Varsinkin toisen ja kolmannen opiskeluvuoden aikana isä merkitsi useamman kerran päiväkirjaansa, että hän oli huolissaan Osmosta, joka on uneton ja hermostunut"(64).

"Äitiä näytti huolestuttavan Osmon äkkipikaisuus, kärsimättömyys ja itsekkyyys" (65).

"Isää huolestutti myös Osmon uskonnollisuus. Kun Osmo pyysi kirjeessä isältä anteeksi kaikkea, mitä hän mahdollisesti oli rikkonut tätä vastaan, isä kirjoitti päiväkirjaansa: "Se ei ole terveen eikä tasapainossa olevan hermoston merkki" (65).

Opiskelu helppoa

*"Opinnot vaikuttivat Tiililän raamattunäkemykseen. Hän luki historiallis-kriittistä eksegeettistä tutkimusta ja **etääntyä fundamentalismista**"* (69).

*Arvioidessaan myöhemmin opiskeluaikaansa Tiililä totesi, **ettei hän tässä vaiheessa ollut varsinaisesti kiinnostunut teologiasta. Menestys***

opinnoissa kertoi enemmän lahjakkuudesta ja halusta edetä nopeasti kuin syvästä asioihin paneutumisesta (70).

”Äiti kuvasi opiskeluaajan päättyessä Osmon elämää kirjeessään tälle näin: "Sinun elämäsi on ylimmiltään ollut niin harvinaisen myötäistä ainakin ulkonaisesti katsottuna, ilman suurempia vaikeuksia. Ilman hätää ja tuskaa olet sinä näin pitkälle päässyt, joten minun ei ole tarvinnut suurempaa levottomuutta puolestasi tuntea" (71).

Ylioppilastyössä

”Ylioppilastyössä Monet Ylioppilaiden Kristillisen Maailmanliiton jäsenliikkeet muuttivat vuoden 1920 vaiheilla sääntöjään niin, että jäsenyyden ehtona ei enää pidetty uskoon tunnustautumista vaan riitti liikkeen tarkoituksen hyväksyminen. Suomessakin muutettiin vuonna 1920 sääntöjä samaan suuntaan. Muutoksen taustana oli maailmanliiton esikuvan lisäksi myös Suomessa tapahtunut kehitys lähemmäksi luterilaista kirkkoa ja herätysliikkeitä. **Varsinkin herännäisyydessä vierastettiin liiton säännöissä ollutta vaatimusta henkilökohtaiseen tunnustamiseen**” (72).

”Sodan jälkeen suomalaisuuteen katsottiin olennaisella tavalla kuuluvan juuri herännäisyyden edustama kristillisuus. Ylioppilaiden parissa herännäisyyden merkitys kasvoi varsinkin vuoden 1921 jälkeen, jolloin opiskelemaan tullut Vilho Pesonen alkoi kutsua opiskelutovereitaan kotiinsa seuroihin” (77).

”Tiililä sai yhteyden Norjassa syntyneeseen **hallesbyläiseen ylioppilasliikkeeseen**, jonka edustamaan herätyskristillisyyteen hän samaistui. Tiililällä oli myönteinen asenne sekä suomalaisiin herätysliikkeisiin, etenkin **herännäisyyteen, että myös englantilais-amerikkalaiseen herätys- ja pyhitysliikkeeseen**” (81-82).

”Aktiivisin ja vaikuttavin samanlaisen näkemyksen edustajista oli **Aili Havas**, joka teologisen loppututkinnon suorittuaan toimi SKY:n naissihteerinä 1926-1930. **Hän vaati todellista parannusta ja arjen kristillisyyttä**, mutta hänen kirjoituksissaan oli myös vahva evankelinen piirre. Tiililän tavoin hän oli innokas lähetystyön ystävä” (82).